

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

Кафедра менеджменту

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Актуальні проблеми детінізації економіки та управління
безпекою підприємства**

(вибіркова фахова навчальна дисципліна)

освітня (освітньо-наукова) програма Менеджмент
спеціальність 073 Менеджмент
галузь знань 07 Управління та адміністрування
ступінь вищої освіти Доктор філософії

Розробник: Ірина Маркіна, д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту

Гарант: Ірина Маркіна, д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту

Полтава
2020 р.

Форма опису навчальної дисципліни та інформація про розробника

Назва навчальної дисципліни	Актуальні проблеми детінізації економіки та управління безпекою підприємства
Назва структурного підрозділу	Кафедра менеджменту Навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій
Контактні дані розробників, які залучені до викладання	<i>Викладач: Маркіна Ірина</i> <i>Контакти:</i> ауд. 488А (навчальний корпус №4) <i>e-mail:</i> iryna.markina@pdaa.edu.ua сторінка викладача: https://www.pdaa.edu.ua/people/markina-iryna-anatoliyivna
Рівень вищої освіти	третій рівень (доктор філософії)
Спеціальність	073 Менеджмент
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	Філософія науки Англійська мова для науковців Бібліографія, інформаційний пошук та інтелектуальні власність Сучасні інформаційні технології в наукових дослідженнях Сучасні та класичні теорії менеджменту.

Заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни: формування системи спеціальних знань з питань аналізу проблем тіньової економіки, причин та наслідків існування останньої для держави як на теренах України, так і на міжнародному рівні та організації систем безпеки на підприємствах з урахуванням вимог системи національної безпеки.

Основні завдання навчальної дисципліни:

- вивчення основних теоретичних положень дисципліни;
- з'ясування сутності та основних положень детінізації економіки та забезпечення безпеки України;
- визначення основних напрямів забезпечення національної безпеки держави;
- формування знань, умінь та творчого підходу при розробці та управлінні системою безпеки;
- розкриття специфіки політики держави в умовах тінізації економіки;
- охарактеризувати етапи формування зарубіжних і вітчизняних тіньових фінансових потоків;
- вивчення основних категорій, принципів побудови, показників економічної безпеки з метою здійснення економічного аналізу і моделювання на макрорівні та розробки заходів щодо регулювання рівня тінізації економіки;

оволодіння методикою побудови кількісних моделей економічної безпеки на базі системи національних рахунків та методів детінізації;

проведення базисних та нормативних прогнозних розрахунків на основі статистичного аналізу, враховуючи тенденції та закономірності, що сталися в економіці.

Загальні:

ЗК 1. Оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду;

ЗК 2. Здатність до критичного мислення генерування нових складних ідей, аналізу та синтезу цілісних знань.

Фахові:

ФК 1. Здатність до пошуку, обробки та аналізу та узагальнення інформації для проведення самостійних наукових досліджень у сфері менеджменту;

ФК 3. Здобуття глибинних знань з менеджменту, зокрема розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань, критичного аналізу основних концепцій, оволодіння науковою термінологією;

ФК 8. Уміння планувати, організовувати та здійснювати оригінальні наукові дослідження актуальних проблем сфери управління, готувати аналітичні матеріали, наукові доповіді та презентації для їхнього оприлюднення

ФК 10. Здатність здійснювати професійну та особистісну самоосвіту, проектування подальшого освітнього маршруту і професійної кар'єри, участь в дослідно-експериментальній роботі.

Програмні результати навчання:

ПРН 2. Організовувати та проводити оригінальні наукові дослідження у сфері менеджменту на відповідному фаховому рівні, досягати наукових результатів, що створюють нові знання для розв'язання актуальних проблем теорії та практики;

ПРН 7. Здійснювати критичний аналіз, узагальнювати результати наукових досліджень, формулювати та обґрунтовувати висновки і пропозиції щодо розвитку концептуальних і методологічних знань у галузі менеджменту.

Програма навчальної дисципліни:

Тема 1. Тіньова економіка як глобальна проблема світового співтовариства

Тема 2. Загальне і специфічне тіньової економіки в країнах з розвинутою і трансформаційною економікою

Тема 3. Методи оцінки тіньового і неформального секторів економіки

Тема 4. Вплив розвитку ринкового механізму на детінізацію економіки

Тема 5. Теоретичні засади управління безпекою підприємства

Тема 6. Основні складові безпеки підприємства

Тема 7. Система управління безпекою підприємства

Трудомісткість:

Загальна кількість годин – 120 годин

Кількість кредитів – 4,0

Форма семестрового контролю – залік

Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль оволодіння компетентностями та підсумкова оцінка рівня досягнення програмних результатів навчання.

Форми оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Форма оцінювання							
	виконання завдань на практичних заняттях		виконання завдань самостійної роботи		виконання презентацій		участь в конференціях	
	мінімальна кількість балів	максимальна кількість балів	мінімальна кількість балів	максимальна кількість балів	мінімальна кількість балів	максимальна кількість балів	мінімальна кількість балів	максимальна кількість балів
ПРН 2. Організувати та проводити оригінальні наукові дослідження у сфері менеджменту на відповідному фаховому рівні, досягати наукових результатів, що створюють нові знання для розв'язання актуальних проблем теорії та практики	10	17	14	21	6	9	-	-
ПРН 7. Здійснювати критичний аналіз, узагальнювати результати наукових досліджень, формулювати та обґрунтовувати висновки і пропозиції щодо розвитку концептуальних і методологічних знань у галузі менеджменту	10	18	14	21	6	9	-	5

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Таблиця 1

Назва теми	Види навчальної роботи з.в.о.			Разом по темі
	виконання вправ на практичних заняттях	виконання завдань самостійної роботи	Виконання презентацій	
Тема 1. Тіньова економіка як глобальна проблема світового співтовариства	5	5	5	15
Тема 2. Загальне і специфічне тіньової економіки в країнах з розвинутою і трансформаційною економікою	5	5	5	15
Тема 3. Методи оцінки тіньового і неформального секторів економіки	5	5	5	15
Тема 4. Вплив розвитку ринкового механізму на детінізацію економіки	5	5	5	15
Тема 5. Теоретичні засади управління безпекою підприємства	5	5	5	15
Тема 6. Основні складові безпеки підприємства	5	-	5	10
Тема 7. Система управління безпекою підприємства	5	5	5	15
Разом	35	30	35	100

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Варналій З.С., Гончарук А.Я., Жаліло Я.А. та ін. Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації. К.: Знання, 2009. 647 с.
2. Донець Л. І., Ващенко Н. В. Економічна безпека підприємства : навч. посібн.. К. : ЦУЛ, 2008. 239 с.
3. Єрмошенко М. М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства : препринт наукової доповіді. К. : Нац. академія управління, 2005. 77 с.
4. Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства. Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2009. 252 с.
5. Кавун С. В. Система економічної безпеки: методологічні та методичні засади : монографія. Х. : ХНЕУ, 2009. 299 с.
6. Мазур І. Детенізація економіки України: теорія та практика: монографія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2006. 239 с.
7. Попович В.М. Теорія детенізації економіки. Ірпінь. 2001. 524 с.
8. Флейчук М.І. Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації. Львів: Ахілл, 2008. 660 с.
9. Markina I., Diachkov D., Opeoluwa Oke Adedeji. Monitoring the level of sustainable development of the enterprise. *Problems and Perspectives in Management*, 2017. Vol. 15. Issue 1. P. 210-219.
10. Markina I., Somych M., Hniedkov A. The Development of the Shadow Entrepreneurship in Ukraine. *Revista ESPACIOS*. Vol.38. №54, 2017.
11. Markina I., Safonov Yu., Zhylynska O., Diachkov D., Varaksina E. Defining the Dimensions of National Security, Financial Security and Food Supply Chain in Ukraine. *International Journal of Supply Chain Management* (Англія).
12. Конкурентоспроможність підприємств в умовах ринкової економіки. Том 1: Регіональні аспекти та напрямки підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах інноваційного розвитку: монографія / за заг. ред. М.А. Зайця, О.В. Захарченка, О.М. Коваленка. Одеса: ВМВ, 2014. 292 с.
13. Маркіна І. А. Особливості тінізації економіки в трансформаційних системах. *Менеджмент у XXI сторіччі: методологія і практика: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції*: збірник наукових праць. Полтава: Видавництво «Сімон», 2015. С.219-221
14. Маркіна І. А. Проблеми детенізації в контексті економічної безпеки України Колективна монографія Проблеми та перспективи ринково-орієнтованого управління підприємствами : теорія, методологія практика. Київ. Вид. «СТПРЕС» . С.71-78.
15. Маркіна І. А. Передумови тінізації діяльності малого та середнього бізнесу. *Актуальні проблеми економічної безпеки держави, регіону, підприємства*. Всеукраїнської науково практичної конференції. 26 травня 2017 р. Львів: ЛьВДУВС, 2017. 288 с., С 128-132.
16. Маркіна І. А. Загрози економічній безпеці підприємства: теоретичний аспект. *Вісник Приазовського державного технічного університету*. Серія :Економічні науки: Збірник наукових праць. Маріуполь: ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет». 2017. Вип. 33. С. 130-137.
17. Маркіна І. А., Сьомич М.І. Державні механізми протидії тінізації економіки України як елемент економічної безпеки. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*, 2018. №3.

Допоміжні

18. Антипов В. І. Тіньова економіка та економічна злочинність: світові тенденції, українські реалії та правові засоби контролю (теоретико-методологічне узагальнення). Вінниця : ДП ДКФ, 2006. 1049 с.
19. Базилюк А. В., Коваленко С. О. Тіньова економіка в Україні. К.: НДЕІ Мінекономіки України, 1998. 206 с.
20. Бандурка О. М., Духов В. Е., Петрова К. Я. Основы экономической безопасности. Х. : Изд-во Харьк. Нац. ун-та внутр. дел, 2003. 289 с.
21. Баженова О. Економічна безпека України : сучасний етап. *Банківська справа*. №1, 2008. С. 52-61.

22. Баженова О. В. Методика визначення оцінки економічної безпеки держави. *Актуальні проблеми підприємницької діяльності в Україні*. Вип. 3, 2003. С. 4-9.
23. Варналій З. С. Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації 2006. URL : http://old.niss.gov.ua/book/tyn_ekon/index.htm.
24. Гончарова В. О. Вплив тіньової економіки на економічну безпеку держави. Х. : Вид. центр ХНУ, 2001. 195 с.
25. Горбулін В. П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: монографія. К. : НІСД, 2011. 288 с.
26. Данільян О. Г., Дзьобань О. П., Панов М. І. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації : навч. посіб. Х. : Фоліо, 2002. 285 с.
27. Ечмаков С. М. Теневая экономика: анализ и моделирование. М.: Финансы и статистика, 2004. 408 с.
28. Кормич Б. А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: навч. посіб. К. : Кондор, 2004. 384 с.
29. Лех Г. А., Табачук А. Я. Особливості тіньової економіки в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. Львів, 2010. Вип. 20.9. С. 186-192.
30. Ліпкан В. А. Національна безпека України : навч. посіб. К. : Кондор, 2008. 552 с.
31. Мазур І. І. Детінізація економіки як пріоритет економічної безпеки України. Статистичні пріоритети. 2008. № 3 (9). С. 76-84.
32. Пирожков С. І. Концептуальні підходи до формування системи національної безпеки України. *Стратегічна панорама*. 2003. №1. С. 93-106.
33. Савченко І. Г., Іорданов А. Є. Тіньовий сектор економіки України: аналіз стану та напрями. *Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси*. 2012. № 3. С. 107-116.
34. Самойленко Є. Г. Сутність та етапи еволюції тіньової економіки. Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. 2012. № 1 (5). Т. 2. С. 338-345.
35. Степаненко А., Герасимов М. Оцінка економічної безпеки України та її регіонів. *Регіональна економіка*. 2002. №2. С. 39-54.
36. Шнипко О. С. Економічна безпека ієрархічних багаторівневих систем: регіональний аспект. К. : Генеза, 2006. 288 с.
37. Ярочкин В. И. Информационная безопасность : учебн. М.: Академический Проект. Фонд "Мир", 2003. 640 с.

Інформаційні ресурси

38. http://libfree.com/165060163-onomikaekonomichna_bezpeka_koristin_oye.html
39. http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFII_2010/Shevchenko_2009.pdf
40. <http://westudents.com.ua/knigi/368-natsionalna-bezpeka-ukrani-lpkan-va.html>
41. subject.com.ua/economic/safety/
42. <http://econ.me.pn/tenevaya-ekonomika-uchebnoe-posobie-dlya.html>
43. http://stud.com.ua/51850/ekonomika/vidi_tinovoyi_ekonomiki
44. <http://epi.cc.ua/tenevaya-ekonomika-33647.html>
45. http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/4466/1/Shadow_econ.pdf